

Щербан Тетяна
д.психол.н., професор
Гоблик Володимир
д.е.н., доцент
Мукачівський державний університет
м. Мукачево
Україна

ВЕДЕННЯ ПРИКОРДОННОЇ ТОРГІВЛІ В ПРИКОРДОННОМУ РЕГІОНІ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ведення прикордонної торгівлі – це означає проводити закупки на прикордонній території сусідньої держави як індивідуально, так і як суб'єкт підприємницької діяльності. Це може бути:

- подорож до сусідньої країни за визначеною наперед метою придбання того чи іншого товару або послуги;
- закупівля, яка може бути проведена на суміжній території під час відрядження чи туристичної подорожі; дистанційна закупівля поштою чи через Інтернет у постачальників, що розміщені на суміжній території;
- закупівля товарів за кордоном у межах дозволеного законодавством на професійній основі.

Прикордонна торгівля має чимале значення для прикордонних регіонів, а саме для розвитку місцевої економіки та покращення якості життя їх мешканців, адже прикордонна торгівля є різновидом преференційної торгівлі, видом міжнародного товарообміну між підприємствами та організаціями, що розташовані в прикордонних районах сусідніх держав. Умови такої торгівлі регулюються відповідними домовленостями та угодами між державами, але спільною її рисою є спрямованість на задоволення місцевих потреб щодо виробництва товарів у межах прикордонної території, а також товарів, призначених для споживання у межах цієї ж території.

Розвиток прикордонної торгівлі, зазначає Т.М. Циганкова, стимулює взаємовигідний товарообмін, кооперацію виробництва, інтенсифікацію прямих зв'язків, обмін виробничим досвідом, а також служить зміцненню дружніх зв'язків, добросусідства та взаєморозуміння [1].

Прикордонна торгівля відіграє важливу роль у життєдіяльності жителів прикордонних територій, а також зміцнює комерційні зв'язки, просуваючи культурне порозуміння та поглиблює взаємовідносини, щоб виховувати дружні відносини між сусідніми територіями. Унікальна особливість прикордонної торгівлі полягає в географічній близькості, що робить транспортні витрати майже недоречними, таким чином дає змогу торговцям користатися з відмінностей у постачанні, попиті та цінах на різні товари і послуги, що доступні з обох боків кордону або лише на одній з прикордонних територій.

На нашу думку, помітні результати дослідження щодо особливості прикордонної торгівлі на транскордонному просторі здійснено Мікулою Н.А. та Тимечко І.Р., а саме:

- контактність жителів прикордоння залежить від близькості до кордону місця проживання та наявності поблизу пункту перетину кордону;
- прикордонну торгівлю здійснюють індивідуальні/ малі торговці та їх сім'ї, які часто є виробниками товарів, які продають;
- прикордонна торгівля здебільшого залежить від цінних диференціалів. Нижча ціна є важливим стимулом до закупівлі товарів за кордоном;
- обсяг товару незначний. Займаючись офіційною легальною прикордонною торгівлею в межах дозволених сум на транскордонному ринку, жителі користуються можливостями неофіційної торгівлі на місцевому ринку, оскільки обсяг товару на малу суму є недостатнім для початку підприємницької діяльності на вітчизняному регіональному ринку;
- сільськогосподарська продукція та товари широкого вжитку – головні види товарів, якими торгують;
- дрібні торговці перетинають кордон пішки чи автомобілями, не використовують вантажні машини через незначну кількість товарів;
- 50% жителів прикордонної території із загальної кількості тих хто займається прикордонною торгівлею є жінки різного віку [2].

На жаль, в Україні відсутня офіційна статистика обсягів прикордонної торгівлі, хоча сусідні країни розробляють методики для оцінки обсягів прикордонної торгівлі. Наприклад, спеціальна методика оцінки обсягів прикордонної торгівлі розроблена Держкомстатом Росії та Центральним банком Російської Федерації. Вона ґрунтується на припущенні, що суб'єкти прикордонної торгівлі є основними постачальниками тих товарів, які продаються на численних оптових та дрібногуртових речових ринках.

Доцільно вказати, що Угоди про малий прикордонний рух підписані Україною не тільки з Польщею, а й з іншими суміжними країнами ЄС – Угорщиною та Словаччиною. У 2010 році запроваджено моніторинг практики видачі дозволів на місцевий прикордонний рух у Закарпатській області, який здійснює Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень та Центр стратегічного партнерства.

За результатами даного моніторингу можна зробити наступні висновки [3]:

- Даний інструмент лібералізації візового режиму наразі затребуваний, головним чином, тими жителями прикордонних територій Закарпатської області, з яких відповідно до положень Угоди про МПР між Україною та Словаччиною, не стягується плата за його оформлення. Так, вартість консульського збору за оформлення дозволу на МПР у розмірі 20 євро сплатило тільки 25% респондентів, решта – отримали його безкоштовно.

- Мета оформлення дозволу на МПР респондентів для в'їзду та перебування у визначеній прикордонній зоні загалом відповідає положенням Угоди про МПР між Україною та Словаччиною. Структура опитаних щодо мети, з якою вони планують використовувати дозвіл МПР: закупівля товарів та отримання послуг – 3,1%, професійна – 18,8%, працевлаштування – 6,2 %, паломництво – 3,1%, культура – 18,8%, волонтерство – 3,1%, відвідування родичів – 43,8%, інше –

3,1%.

Було визначено, що механізм оформлення дозволів на МПР є доволі складним. Враховуючи результати моніторингу зроблено висновок, що спрощений режим перетину українсько-словацького кордону не використано повною мірою, при зіставленні з відповідним режимом на українсько-польському кордоні. Тому в 2011 році до Угоди про місцевий прикордонний рух між Україною та Словаччиною внесли зміни.

Таким чином, специфіка прикордонної торгівлі значно відрізняється від однієї країни до іншої, в залежності від статусу країни в Європі, її географічного положення, її культури, її політичної історії, та її економічного рівня, і в рамках однієї й тієї ж країни, в залежності від осіб, від їх психології, їх особистого досвіду, рівня їх доходів, що потребує подальших наукових розвідок.

Список використаних джерел

1. Циганкова Т. М. Міжнародна торгівля / Циганкова Т. М., Петрашко Л. П., Кальченко Т. В. – К. : КНЕУ, 2001. – 488 с.
2. Ruch graniczny oraz przepływ towarów i usług na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2011 r. – Режим доступу: <http://www.stat.gov.pl/>
3. Візова політика Угорщини та Словаччини у консульських установах на території Закарпатської області (III етап) [Текст]. [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень : офіц. веб-сайт. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Table/Uzh2092009/index.htm>.